Оксана Савкова

ДІАЛОГІЧНІ УМІННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ЯК КОМПОНЕНТ ЇХ ПРОФЕСІЙНО–ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

Формування фахівця в галузі освіти невід'ємно пов'язане зі становленням його як цілісної, гуманної, усебічно розвиненої особистості, а також його професійною підготовкою, що здійснюється у вищому навчальному закладі. Невід'ємною складовою професійної підготовки майбутнього вчителя виступає формування в нього системи педагогічних компетентностей, із сукупності яких діалогічні уміння є визначальними для становлення педагогічного професіоналізму.

Проблема побудови освітньо-виховного процесу на основі міжособистісної і педагогічної взаємодії та комунікації, ядром яких є діалог, вже знайшла відображення у дослідженнях філософів, психологів, педагогів (М. Бубер, Я. Коломинський, М. Каган, О. Леонтьєв, Платон, К. Ясперс) [2, с. 48–54].

Для філософської науки характерне трактування діалогу в його людинотворчій функції, коли цей феномен розглядається як найважливіша причина, що визначає і внутрішній зміст людської діяльності, і сутнісний план буття людини в цілому. Сучасна філософія діалогу розглядає цей феномен як «з'ясування, актуалізацію, формування ціннісних змістових позицій один одного». Діалог тлумачиться як «розмова один на один» й розглядається як «усне мовлення, що здійснюється в умовах безпосереднього контакту», «миттєве виникнення висловлювання».

Спроба з'ясувати особливості сучасного розуміння терміну «діалог» засвідчила, що воно пов'язане, насамперед, з філософськими роботами М. Бубера та літературно-наукознавчими дослідженнями М. Бахтіна. Обидва дослідники співвідносять це поняття зі сферою стосунків, міжособистісною взаємодією і її змістовою складовою [1, с. 175–180].

Умовами ефективності діалогічної взаємодії теоретики і практики діалогу визнають:

- включення у зміст діалогічної ситуації проблем, підібраних з урахуванням того, що саме життя поставлене під питання, залучене у контекст питально-відповідних, смислових стосунків;
- рівноправну взаємодію суб'єктів діалогу;
- співвідношення змісту, способу, ритму, характеру спілкування з різними психофізіологічними і соціальними особливостями сприйняття і реагування учасників діалогу;
- готовність викладача до діалогу;
- підбір викладачем питань, винесених на обговорення, з

урахуванням готовності майбутніх учителів до діалогу, досвіду діалогічного спілкування, адекватної реакції на раптові й неоднозначні судження;
– вибір оптимального варіанту проблемно-пошукового стилю педагогічного спілкування;
– поступове, послідовне сходження до все більшої самостійності майбутнього вчителя;
– готовність студентів до діалогу, їх уміння актуалізувати накопичений життєвий і соціальний досвід;
– систематичне діагностування готовності студентів до діалогу на основі спостереження, анкетування, включення у діалогічні ситуації тощо.

Підсумовуючи наведені теоретичні узагальнення доцільно констатувати: аналіз сучасних наукових досліджень показує, що діалогова форма стає інноваційною освітньою технологією, декларується у якості провідного принципу особистісно-орієнтованої освіти (В. Сериков, С. Курганов, В. Фоменко та ін.) [2].

Специфіка діалогічних умінь полягає у тому, що вони входять до складу як спеціальних, так і загальних умінь, оскільки є спільними для всіх видів діяльності, суб'єктами яких виступають студенти вищого закладу освіти. Діалогічні уміння затребувані на кожному занятті, тому на молодших курсах доцільно звернутися до проблеми їх формування, розвитку й удосконалення з тим, щоб на завершальному етапі навчання забезпечити успішність професійно-педагогічної підготовки випускників.

Основу формування діалогічних умінь становить спеціально організована діалогічна діяльність, результатом реалізації якої є діалогічна компетентність студентів. Спираючись на дослідження В. Казаковської [3], під **діалогічною компетентністю** майбутнього вчителя доречно розуміти функціональну систему знань, умінь і навичок, що забезпечує майбутньому фахівцеві можливість ефективно брати участь у всіх видах діалогічної діяльності і проявляється у його конкретних діалогічних діях. Діалогічна компетентність є результатом цілеспрямованих педагогічних впливів, побудованих на принципах діалогічної взаємодії, співпраці і співтворчості у системі «викладач – студенти» [4, с. 89–92].

Аналіз наукової літератури з проблеми дослідження дав змогу виявити не тільки різноманіття трактувань понять «уміння», «діалогічне спілкування», «діалогічна компетентність», але і необхідність більш детального вивчення феномена «діалогічні уміння» як важливого показника педагогічного професіоналізму, що проявляється у готовності майбутніх учителів до діалогізації педагогічного процесу національної школи.

Список використаних джерел

1. Бахтин С. В. Диалогическое изучение литературы в старших классах. Как помочь школьнику раскрыть свое «Я»: учеб. пособ. для вузов / Бахтин С. В. – М.: Логос, 2003. – 144 с.
2. Бурман Л. В. Діалогічне спілкування як умова творчої діяльності вчителя / Бурман Л. В. // Засоби навчальної та науково-дослідної роботи : зб. наук. праць / за ред. В. І. Євдокимова, О. М. Микитюка. – Харків, 2007. – Вип. 3. – С. 69–72.
3. Казаковская В. В. Методика экспертной оценки диалогического взаимодействия учителя и ученика на уроке / Казаковская В. В. // Вестник образования. – 2004. – № 11. – 88 с.
4. Кондрашова Л. В. Процес навчання у вищій школі: навчальний посібник / Кондрашова Л. В. – Кривий Ріг: КГПУ, ІВН., 2000. – 170 с.

Роман Саєнко

ЗМІНИ У СТРУКТУРІ ВОДНИХ РОЗЧИНІВ СОРБІТУ ЗА ДАНИМИ ПРО ЇХ АДІАБАТИЧНУ СТИСЛИВІСТЬ

Інформацію про структуру рідинних систем, а головне про її зміни, можна отримати за даними про зміни у концентраційних та температурних залежностях адіабатичної стисливості (β_S) [1; 2]. Адіабатичну стисливість у досліджуваній рідині визначають за відомою густиною (ρ) та швидкістю поширення звукових коливань (c). Значення величин ρ і c вимірюють експериментально, а стисливість розраховують за формулою [1; 2]:

$$\beta_S = (\rho \cdot c^2)^{-1}. \qquad (1)$$

Нами проведено експериментальні дослідження водних розчинів сорбіту в широкому інтервалі змін концентрацій. Значення густини визначали пікнометричним методом відповідно до методики описаної у [3]. Для вимірювання швидкості використовували імпульсно-фазовий метод, який детально описаний у [4]. Швидкість вимірювали на частоті 15 МГц. Вимірювання проводили в інтервалі температур 283–353 К. Температуру підтримували з точністю $\pm 0{,}1°C$ за допомогою рідинного термостата. Похибки вимірювання густини і швидкості складали відповідно 0,05 %, та 0,5 %.

Результати експериментальних досліджень густини і швидкості поширення звуку частково обговорювалися в [5] де представлені їх температурні і концентраційні залежності. Аналіз цих залежностей показав, що якісно, для водних розчинів сорбіту вони є такими ж як і для переважної більшості водних систем.

Розраховані за (1) значення адіабатичної стисливості водних розчинів сорбіту при зміні температури проходять через мінімуми, які